№ 7 Ausgabe A.

HOMAN

Biełaruskaja Wilenskaja czasopiś

wychodzić dwa razy u tydzień: u aŭtorki i piatnicy.

Adres redakcii: Wilnia, Zawalnaja 7.
Adres administracii i ekspedycii: M. Stefanskaja 23.

Cena s pieresyłkaj i dastaŭkaj da chaty.

no 1 hod—4 m. 80 fen., na ½ hodu—2 m. 40 fen., na 3 miesiacy — 1 m. 20 f., na 1 mies. — 40 f.

Cena Abwiestak:

na 4 aj staranie za radok drobnymi literami —25 fen.; drobnyje abwiestki pa 5 fen. za słowa. Abwiestki ab śmierci—60 fen. za liniejku drobn. drukam.

№ 7 (99) Hod II. Wilnia, 23 studnia 1917 h. Cena 5 fen. (3 kap.)

Manifestacii u Pieciarburzi.

22 studnia.

Zachodni teatr:

Pry Lens u bitwie na ruczn yje hranaty adbita ataka anhiiczan. Pry Bezonwo i na ŭschodzi ad Pont a-Musson družyny razwiedczykoŭ, napaŭszy na pazycii worahoŭ, prywiali s saboj nazad niekolki pałonnych francuzoŭ i kulemiot.

Uschodni teatr.

Front Leopolda Bawarskaho: Na zachodzi ad Frydrychsztadta ŭ naczy adbity atakawaŭszyje družyny rasiejskich jegroŭ.

Front erc-hercoga Jozefa: U uschodnich Karpatach u niekolkich punktach byli udaczn yje dla nas patrulnyje bitwy. Na poŭnaczy ad daliny Ojtosa byŭ z apodwych bakoŭ znaczny artyleryjski ahoń.

Front Makienzena: Na zachodzi ad Panczyna atrad worahoŭ atakawaŭ naszy warty na Putnie. My adbili jaho.

Makiedonski front: Aprycz paadzinokich patrulnych styczek, nijakich wydatnych prypadkoŭ.

Austryjackaje apawieszczeńnia.

WIENA. 22/I. **Uschodni teatr:** U harach Odobesti adbity družyny razwiedczykoŭ worahoŭ Na ŭschdzi ad Nieilnicy, atrady pieszaho pałka № 8 uwarwalisia ŭ rasiejskije akopy i prywiali s saboj nazad 1 aficera, 109 sałdatoŭ, 1 minamiot. Celny artyleryjski ahoń zrabiŭ woraham ciažkije krywawyje straty.

Italjanski teatr: Biez wydatnych prypadkoŭ.

Pałudzienna-**Uschodni teatr:** Na poŭdni ad woziera Orchidy naszy wojski adbili nastupleńnia worahoŭ.

Socyalisty za mir.

LONDON. Kiraŭniki anhlickich socyalistoŭ wiali pierehawory z zahranicaj ab sazywie mižnarodnaj socyalistycznaj konferencii. Hetkuju konferenciju hatowy paddzieržać i francuskije socyalisty.

Pad „usilenaj achranaj“.

PIECIARBURH. Pawodłuh wiestak z roznych miejsc, pałažeńnie liczycca wielmi surjoznym. Kožyn dzień adbywajucca demonstracii, dy pry hetym czutny kryki: »Dawoli wajny«.

LUGANO. »Secolo« danosić s Pieciarburha, szto 15 studnia ŭwieś pieciarburski wajenny okruh abjaŭlen pad „usilenaj kamandaj“.

KISZYNIOW. Tut i ŭ Chocinie byli wialikije razruchi miž uciekaczami, katoryje zrabili na wulicach demonstraciju s klikami: „Duszehuby! dajcie nam chleba!“

Ruiny Galacu.

WIENA. Jak danosiać aŭstryjackije łatuny, pałudzienyje forty i Galaca i akopy na zachodzi ad miesta zruinawany. Ruiny świedczać ab raboci ciažkaj artyleryi. Asabliwa ciažka paciarpieli fortowyje budoŭli.

Tragiedija Hrecii.

AFINY. Wajennyje predstaŭniki sajuźnikoŭ zajawili hreckamu hieneralnamu sztabu, szto dzieła pierawozki ŭsich harmat i kulemiotoŭ hreckaj armii ŭ Peloponez naznaczeno 14 dzion paczynajuczy ad 20 studnia.

„Niamieckije“ rubli.

KOUNA. U kancy wieraśnia taho hodu »niamieckich« rubloŭ chadziło na sumu 20,000,338 rub., u kancy kastrycznika — 21,600,001, u kancy listapada — 24,065,160 i u kancy hodu — 28,575,200 rub.

„ADDZIAKA“.

S taho czasu, jak ziemli koliszniaho Wialikaho Kniažstwa Litoŭskaho — Litwa i Biełaruś — zlilisia ŭ swaim dzieržaŭnym žyćci s Polszczaj, hłaŭny kirunak supolnaj dzieržawie paczali dawać palaki. I choć naszy krajowyje siły, katoryje, nia hledziaczy na utratu swajej nacyonalnaści, wyjaŭlali dalej zdolnaść da tworczaj pracy, ich rabota prachodziła ŭžo pad polskim imiem, dajuczy aposzniamu swaju sławu.

Paźniej, kali dzieržaŭny byt Reczypaspalitaj scześ, i nasza staronka apynułasia pad ułaściu Rasiei, tworczyje siły naszaho narodu i Kraju nia sczeźli: naadwarot, jany paczali wyjaŭlacca z asabliwaj mocaj u sfery ŭžo nie dzieržaŭnaj, a czysta kulturnaj raboty. Ale, jak pad toj czas „mowaj intelihiencii“ była ŭ nas polskaja mowa, dyk i naszy kulturnyje rabotniki ŭžywali hetaj mowy ŭ swajej tworczaści, i my dali polskaj literatury takije wieliczyni, jak nieśmiartelnaj sławy Adam Mickiewicz, syn ziamli Nawahrudzkaj, jak hetak dobra wiadomy wilencam Syrakomla, na mahile katoraho szto hodu ŭ dzień Dziadoŭ zbirajecca ŭsia moładź Wilni, jak cełv rad inszych wialikszaj abo mienszaj miery wydatnych ludziej.

Ale woś minuŭ czas tolki kulturnaj raboty. Nadychodzić japonskaja wajna, a z jej wialiki ahulna rasiejski ruch da wyzwaleńnia ŭsich paniawolenych narodoŭ dzieržawy s-pad ucisku carskaho samaŭładnaho prawicielstwa. Ruch hety asabliwa wyjaŭlajecca ŭ Polszczy — ŭ partyjnaj raboci P. P. S. (polskaj partii socyalistycznaj). I tut syny naszaj ziamli zanimajuć wydatnaje miejsco: jany kidajucca tudy, dzie jość najbolszaja niebaspiecznaść, i tolki akty rasiejskich wajennych sudoŭ mohuć dać praŭdziwyje wiedamaści, chto byŭ tady najbolsz czynny, chto za wialikaje, światoje dzieło wyzwaleńnia ŭsich narodoŭ Rasiei biez nijakoha žalu, niezadumywajuczysia, addawaŭ usie swaje siły, swaju dolu, swajo szczaście, swajo žyćcio. S czasam historyki atkryjuć i hetu kartu minuŭszczyny, i tady na stranicach historyi słaŭnaho zmahańnia za wolu narodoŭ buduć upisany czyślenyje imiony synoŭ Biełarusi i Litwy.

Ureszci pryjszła wialikaja eŭropejskaja wajna. Pakul jaszcze u nas ćwiorda stajali rasiejskije siły, czaść Polszczy apynułasia na woli, i tam naładzilisia pierszyje paczatki armii, katoraja miełasia zmahacca proci maskoŭskaj niawoli. A na pieradzi ŭsich orhanizowanych aružnych sił Polszczy, wystupiŭszych suproć Rasiei, stanuŭ nasz wileniec —Jazep Piłsudzki i pobocz z im, ukrywajuczysia pad wydumanymi prozwiszczami, lijuć kroŭ swaju tysiaczy synoŭ naszaho Kraju, paśpiaszyŭszych na pierszy klicz tudy, dzie bjucca za wolu, nie pytajuczysia, kamu tuju wolu buduć dabywać.

Ich trudom i znojem wajennym, ich krywioj kuplena apawieszczenaja centralnymi dzieržawami niezaležnaść Polskaho Karaleŭstwa. A tymczasam ad pierszaho dnia žyćcia pierszaho polskaho prawicielstwa my czujem oficyalnyje zajawy, szto nowaładženaja polskaja armija, dzie hetak mnoha synoŭ Biełarusi i Litwy, pawinna „spoŭnić historycznuju missiju Polszy, paszyrajuczy jaje hranicy na adwajowanyje ad Rasiei ziemli“, — znaczyć, na nasz Kraj.

Hetkaj „addziaki“ my ciapier pryždali.

I. Mieleszka.

Adozwa polskaho prawicielstwa.

WARSZAWA. Tymczasowaja dzieržaŭnaja rada Polszczy zwiarnułasia da palakoŭ z adozwaj, u jakoj, miž inszym, haworycca:

„Czyśienaja, wajaŭniczaja i dobra wymusztrawanaja armija pamože zdabyć patrebnyje dla Polszczy hranicy“.

U Wilni i wakolicach.

—s—

× **Wystaŭka biblij.** S pryczyny 400-letniaho jubileju reformacii, ŭ Lipsku ładzicca wystaŭka biblij wa ŭsich mowach świetu. Wystaŭka budzie wielmi cikawaja.

Treba dumać, szto na wystaŭcy budzie i biełaruski pierekład biblii d-ra Franciszka Skaryny, 400 lećcie katoraj biełarusy światkujuć tak sama sioleta.

× **Na biełaruskije wuczycielskije kursy ŭ Wilni,** katoryje, treba spadziewacca, iznoŭ atkryjucca ŭ skorym czasi, administratar dyecezii naznaczyŭ dzieła wykładu relihii ks. Michała Aborowicza.

× **U sprawie prymusowych rabot.** Predstaŭniki nacyonalnych kamitetoŭ pomaczy: biełaruskaho, dwoch litoŭskich, polskaho i żydoŭskaho, a tak sama i prafesyonalnych rabotnickich sajuzoŭ padali praz upaŭnamoczenyje dzieła hetaho asoby memorjał Stadthaŭptmann'u u sprawie naboru na prymusowyje raboty i ab pałażeńni rabotnikoŭ. U memorjale była prośba ustanawić pry Stadthaŭptmann'ie daradczuju kamisiju dzieła spraŭ, zwiazanych z naboram ludziej na raboty, u katoruju ŭwajszli by pa adnym predstaŭniku ad nacyonalnych kamitetoŭ i ad centralnaho biuro rabotnickich sajuzoŭ; dalej—ustanawić normu płaty, naznaczyć doktarski ahlad pryzywanych i pazwolić pasyłać u rabotnyje batajony praz delehatoŭ kamitetoŭ ciopłuju adzieżu, boty i insz.

Stadthaŭptmann adnissia da prośby prychilna i abiecaŭsia paddzierżać hetu sprawu pierad prynaležnaj wyszejszaj ułaściu.

U subotu delehaty kamitetoŭ byli ŭ hetaj że sprawie u naczalnika upraŭleńnia, hr. Jorka. U hutarcy hr. Jork adznaczyŭ, szto spaŭnieńnie niekatorych punktoŭ memorjału nie padlehaje jaho ŭłaści; uwieś memorjał jon abiecaŭ-ia razważyć i paddzierżać, dzie treba, punkty, jakije pryznaje patrebnymi.

× **Hod žyćcia „Wilnaer Zeitung“.** U subotu skonczyŭsia jak raz hod žyćcia niamieckaj hazety ŭ Wilni «Wiln. Ztg.».

Heta, naahuł, pierszaja hazeta ŭ stalicy naszaho Kraju, liczuczy ad prychodu siudy niemcoŭ, i, adznaczywajuczy hadaŭszczynu jeje žyćcia, my pawinny adznaczyć, szto pierszaja niamieckaja hazeta za ŭwieś minuŭšy czas wyjaŭlała taktycznaje, roŭna prychilnaje da ŭsich narodoŭ okupacji adnoszeńnie, cikawiłasia ich žyćciom i nie nadrukawała niwodnaho słowa, abidnaho dla tej abo inszaj nacyonalnaści. Nichaj že i dalej idzie hetkaj darohaj!

Z hadaŭszczynaj wychadu „Wiln. Ztg.“ dla biełarusoŭ zwiazana druhaja hadaŭszczyna: ŭ hety dzień doŭhije starańnia ab biełaruskuju hazetu dajszli udaczy, — i śledam za polskaj „Dzienn. Wil.“ i żydoŭskaj „Lecte Najjes“—15 lutaho 1915 hodu wyjszoŭ pierszy numer „Homana“.

× **Wystaŭka sztukarstwa.** U pamieszczeńni tarhowaho domu Załkinda, pry Wialikaj wulicy, proci staroha miestowaho teatru, atkrywajecca wystaŭka tworoŭ artystoŭ s Karaleŭca. Jana atkryjecca 1 lutaho i budzie trywać 4 tydni—kožyn dzień ad 9 hadz. ranicaj da 8 hadz. wieczara.

× **Statystyka tarhowych znosin u zanlatych ziemlach Rasiei.** Dzieła bolej akuratnaho predstaŭleńnia ab tarhowych znosinach Niamieczczyny z zaniatymi ziemlami Rasiei buduć wiaści tamoženyje zapisy pawodłuh troch rubryk: heneral-hubernatarstwo Warszaŭskaje, wajennaje upraŭleńnie Lublin i ziemli upraŭleńnia Obèr Ost.

× **Tarhoŭla sollu.** Usie tarhoŭcy, katorym pazwoleno tarhawać spažyŭnymi praduktami, mohuć wiaści drobny handel sollu.

× **Zbirańcie adpadkaŭ.** Wilenski zborny punkt adpadkoŭ pasyłaje pa damoch swaich zborszczykoŭ, katoryje zabirajuć za hatowyje hroszy ŭsielakije adpadki, jak: astatki bulby, miasa, zieleniny, kości, metały, blaszanki ad konserwoŭ, butelki, korki, ryzy, gumu, szkło, staruju papieru i insz. Adpadki sartujuć u zbornym składzi, wulica Sawicz 9, i užywajuć dzieła patreby.

Nie dawajcie, kab u czasi hetaj wajny szto-koleczy marnawałosia. Zbirajcie i pryhataŭlajcie dzieła addaczy adpadki. Zborszczykoŭ možna paznać pawodłuh naszyŭki z nadpisam: »Abfallsammelstelle«. Inszyje asoby nia majuć prawa na skupku pa damoch.

»Wilnaer Abfallsammelstelle«

× **U akružnym sudzie.** Za pataјnuju pradažu miestowych kanalizacyjnych trub akružnym sudom zasudženy: zawiedywajuczy miestowym składam, Maksymiljan Wojewodzki, na 5 mies. wastrohu, techniki Zerkoŭski, Szulc, Musiałkowski — na 3 mies. kožyn.

× **Kurs rubla:** Oficyalny — 2 m. 00 fen. za rubiel; u bankach pry pradažy — 2 m. 20 fen., pry kupli — 2 m. 24 f.

Pazyczkowaja kasa biare 6%.

Bibliohrafija.

Ważniejszyje polskije pracy ab Biełarusi i biełarusach.

D-r Tad. St. Grabowski.

Jocher Ad Ben.: Obraz bibliograficzno-historyczny literatury i nauk w Polsce. (Wilno, o „Biblii“ Fr. Skoryny w T. II-im str. 102 i n.)

Karłowicz Jan i Jabłonowski Aleks.: Białorusini (Polska. Obrazy i opisy I. Lwów, 1906).

Karłowicz Jan: Przyczynek do zbioru przysłów, piosnek i przypowieści... (Warsz. 1880).

Karłowicz Jan: Podania i bajki ludowe, zebrane na Litwie (Wyd. Akad.Umiej. Krak. 1887)

Korkor Adam: O pierwotnej słowiańszczyźnie („Niwa“, 1874)

Klich Edward: Teksty białoruskie z powiatu nowogródzkiego. (Kraków, 1907).

Kołodziejczyk Edm.: Bibliografija słowianoznawstwa pol. (Kraków, 1911—Białorusini, str. 252—256).

Kondratowicz Lud. (Syrokomla Wł.): Wędrówki po moich okolicach. (Wilno, 1853)

Kondratowicz Lud. (Syrokomla Wł.): Studyum nad dawnymi Krywiczanami („Teka Wileńska“. R. 1857).

Korytyński W.: Obrazy z wybrzeży Niemna („Tyg. pow. 1882— 1884)

Kraszewski Józ. Ign.: Wspomnienia Polesia, Wołynia i Litwy (Wilno, 1840, pieśni białor. i przekł. pol.)

Kraszewski Józ. Ign. Wilno od jego początków aż do r. 1750. (Wilno, 1840—1842 T. I—IV.—dokum. białoruskie w T. IV-ym)

Kraszewski Jòz. Ign.: Litwa: starożytne jej dzieje, ustawy, język, wiara, obyczaje, pieśni. (Warsz. 1847—50)

K. A. A. (Kryński): Białoruski język (w VIII t. „Wiel. Encykl. powsz. ilustr.“ Warsz. 1892 str. 658—660).

Lachnicki Ign Em.: Biografia włościanina nad brzegami Niemna. (Warsz., 1815)

Lachnicki Ign. Em.: „Statystyka gubernii litewsko-grodzieńskiej (Wilno, 1817)

Lelewel Joach: Dyplomatyka ruska. („Polska, dzieje i rzeczy jej“. T. V. 1863 str. 391 i n., oraz w „Dzien. Wileńskim“ z r. 1826. str. 213)

Linde B Sam.: O statucie litewskim. (Warsz., 1816, o jęz. białor. str. 11 i nast.)

Linde B Sam.: O literaturze russkiej (O jęz. białoruskim, „Pamięt. Warszaw.“ 1816 str. 125 i n.)

Łagnna Stos.: Hanza nad Dźwiną w XIII w. (Siedem dokumentów objaśniających stosunki Białorusi i Smoleńska z Hanzą. Pis zbior. II 1859)

Majorkiewicz Jan: Wspomnienia z podróży po Litwie, Rusi czarnej i białej («Pisma pomniejsze» T. II Warcz. 1852)

Marcinkiewicz Winc.: Dudarz białoruski Mińsk Lit. 1857)

Moszynski Ant.: Pińsk i Pińszczyzna. (obd. z «Echa», 1882)

Narbutt Teod.: Dzieje narodu litewskiego. (Wilno, T. I—IX. 1835 - 41, o autochtonach Białej Rusi w t. I—III)

Narbutt Teod.: Pomniki do dziejów Litwy pod względem hist., dyplom., gieograf. (Wilno, 1846—licz. dokum. biał.)

(Dalej budzie).

Z USIAHO KRAJU.

Pieradhistaryczny czeławiek.

Z bierahou Biareziny. Paśla znachodu roznych reczej z ladowaho i kamiennaho peryodoŭ pry kapańni akopoŭ na bierahoch reczki Biareziny, jak instrumenty, pacharonnyje urny t. d. — ciapier znajszli dobra zachawaŭszyjsia szkilet pieradhistaryczanaho czełwieka t.zw. rasy »aŭryńjak«. U jaho silna razwity padbarodak, doŭhi mocny czerep, wysunutyje napiarod sanki s płoskimi zubami dzieła rascirańnia strawy. Rasa »aŭryńjak« adnosicca da aposzniaho diluwialnaho peryodu i wyjszła z Azii.

Szkilet ležaŭ na chrybcie. Lewaja ruka wyciahnlena ŭ niz, prawaja na hrudziach. Twaram zwiernien na ŭschod. Pry im byŭ padobny da sakiery klin s kamnia.

Hety wielmi wažny znachod, a tak sama roznyje inszyje wykapanyje tut reczy dajuć asnowu dumać, szto ŭ ziamli kala Biareziny jość jeszcze mnoha wielmi cikawych reczej. Paśla wajny hetyje wykollcy buduć pryciahiwać wuczonych dzieła dalejszych raskopak, paczatych ciapier zusim nie dzieła nawukowych a dzieła czysta praktycznych met.

Č czytać jak CZ Š—jak SZ

U 400-letniuju hadaŭščynu.

Sioletni 1917 hod — heta hod wialikaho nacyonalnaho biełaruskaho jubileju: 400 letnia hadaŭščyna nadrukawańnia biełaruskaj Biblii.

400 let tamu nazad u miešcie Prazie, u Čechach, doktar wysokich nawuk, wučeń Krakoŭskaho i Paduanskaho uniwersytetoŭ, Francišk Skaryna, rodam s Połacka, raspačaŭ drukawać pierekładzienuju im z wulgaty Bibliju ŭ narodnaj tahočasnaj biełaruskaj mowie.

U pradmowie da drukawaj im Biblii Francišk Skaryna padaje pryčyny, jakimi kirawaŭsia jon u swajej pracy. Pryčyny dźwie: pieršaja pryčyna, kirawaŭšaja jaho da hetaj pracy, heta—kab narod prosty (paspality) moh razumieć św. Piśmo; a druhaja, ważniejšaja — heta pryčyna patryotyčnaho pačuccia (iže mia Miłaściwy Boh s taho jazyka (nacii) na świet puściŭ).

Hetak, apračа dbałaści ab pašyreńnie św. Piśma miž biełaruskim narodam, aduchatwarało da hetaj pracy Skarynu ješče i patryotyčnaje pačuccio. Pačuccio abawiazku dobraho hramadzianina pierad swaim narodam i wiernaho syna pierad swajej baćkaŭščynaj.

Ale Francišk Skaryna rabiŭ hetu wialikuju nacyonalnuju rabotu nie samatuham, nie adzin na swaju ruku. Drukawańnie našaj pieršaj Biblii—heta była sprawa nacyonalnaja: jej cikawilisia i pamahali da spaŭnieńnia jaje roznyje stany našaho narodu. A ŭ pieršy čarod pamahało Skarynie, kładučy košt, „Wilenskaje Panskaje Bractwo“, u katorym była zhurtawanaja ŭsia wydatniejšaja Biełaruskaja znać, usio bliskučaje panstwo. A paśla niemała pamahało hetaj sprawie biełaruskaje miaščanstwo praz asobu wilenskaho rajcy Bohdana Ońkowiča i tahočasnaho wilenskaho burmistra Babiča. Bo 400 let tamu nazad biełarusy byli nia tym, čym ciapier jany jość. Byli narodam z usimi jaho atrybutami: z dziaržaŭnym i kulturna-nacyonalnym žyćciom. Naš nacyonalny orhanizm tady nie razdzirali, jak ciapier, usiakich maściej kruki i warony. Ni kołonisty, ni plantatary nie raspiralisia ješče łakciami ŭ našaj Ziamli i nie wyciskali nas z Baćkaŭščyny. Niwodzin čužaziemiec nie ważyŭsia tady bałamucić narodu našaho, što jaho Baćkaŭščyna Biełaruś—nie Baćkaŭščyna, a hytcym Baćkaŭščyna—za lesami, bałotami čužy, nieznany kraj. Dy kab i bałamuciŭ chto, usie-b zaśmiejali, bo praŭdu swaju znali i rozum nia chwory tady našy ludzi mieli. Doŭhaja niawola dy ciažkaja niadola zabiła naš narod, ale nadchodzić para, kali jon pratre wočy i ŭbačyć i asadzić kryŭdzicielоŭ.

Nadrukawańnie Biblii ŭ našy časy, časy mašyn i wysokaho razwićcia techniki, sprawa wymahajučaja wialikich kobštoŭ i wialikaj pracy, a što kazać ab tym, jakoj wahi była heta praca ŭ pačatku XVI stalećcia, kali jašče drukarskaja štuka była sekretam asobnych ludziej i kali drukar sam wyrezaŭ na dručkoch litery, sam układaŭ słowy i adbiwaŭ arkušy knihi na ručnym waratacie!

Ale uwahu našu prykowywaje nie sama trudnaść raboty, nie zastrašajučyja prosta košty, patrebnyje na hetu rabotu, a toj fakt, što Biełarusy, apaśla Čehoŭ, byli druhim s čarodu sławianskim narodam, katory zdabyŭsia na św. Piśmo ŭ swajej rodnaj mowie. Što biełaruski pierakład Biblii ŭ narodnaj mowie spiaredziŭ nia tolki Palakoŭ i Maskaloŭ, ale nawat z hetaj sprawaj my wystupili raniej za Zachodna Europejskije narody: Niemcoŭ, Francuzoŭ Anhlijcoŭ.

U papiaredžywajučyje našu Bibliju časy ŭsia Zachodniaja Europa, nawat bolej: uwieś katalicki tah časny kulturny świet u kaściełi, ŭ nawucy i miž kulturnymi ludźmi hawaryŭ pa łacinsku. Łacinskuju mowu narodam Zachodnia Eŭropejskim nakinuła kolišniaja Rymskaja impieryja razam sa swajej kulturaj. Mowy narodnyje: Niamieckaja, Francuskaja i inš. ličylisia tady prostymi, mužyckimi, niahodnymi da piśma i kultury. U uschodniaj Eŭropie miž sławianoŭ panawała, jak mowa piśma i kultury, starasławianščyna, małazrazumiełaja narodu. Akowy łacinizmu u Zahodnaj Eŭropie razbiŭ reformacki ruch i ŭwioŭ u žyćcio mowy žywyje, narodnyje. Ale naš pierekład Biblii na biełaruskuju narodnuju mowu papiaredziŭ zachodna-eŭropejski ruch. Mała taho: ŭ pieršaj drukawanaj pa niamiecku Biblii zamieščeny z biełaruskaj Biblii rysunki z herbowymi znakami Franciška Skaryny.

Dzieła ŭsich wyšej skazanych pryčyn sioletniaja naša hadaŭščyna pawinna stacca ahulna-nacyonalnym światam, pawinna stacca žywučaj i hajučaj wadoj na naš nacyonalny orhanizm. Hajučaj, bo hod hety, praz asobu Fr. Skaryny, atkrywajučy pierad nami našu niekališ słaŭnuju minuŭščynu, pawinien haić ranu našaj nacyonalnaj dušy, zniewažanaj doŭhaletniaj nadjaj emščynaj u bratnich jormach, dadać hartu ŭ zmahańni za swaje nacyonalnaje i kulturnaje bytawańnie, natchnuć nas wieraj u swaje ŭłasnyje siły i siłu našaho nacyonalnaho hienja. Žywučaj, bo pawinien skałanuć i ažywić nas, paciahnuć da žyćcia, pracy, wykresać nowyje siły z narodu našaho, stacca mastom ad hnistučaj dušu minuŭščyny da świetłaj budučyny.

W. Ł-ski.

Pryjezd hłaŭnakamandujuczaho.

HRODNIA. Hłaŭnakamandujuczyj hrupaj wojsk hienerał-oberst v. Wojrsz prybyŭ 16 studnia ahledać miesto.

Dom dla nialetnich prastupnikoŭ.

LIBAWA. Pa zahadu Stadthauptmanna, tut atkryt dom dziela nialetnich prastupnikoŭ, dla katorych wykłapajuć nia tolki elementarnyje nawuki pry biezpłatnym utrymańni, ale i dajuć im mahczymaść nawuczycca pracawać, kab iznoŭ zrabicca karysnymi czlenami hramadzianstwa.

Zahad.

Zhodnie z Najwyszejszym zahadam 22.XI.16 („Hazeta zahadoŭ dla armii" № 826 B I 2), dla ŭsich ziamiel upraŭleńnia Wilna-Suwałki wydajecca niżej pisany zahad:

§ 1.

Kożyn żychar Kraju, katory maje ŭłasnych kaniej, abo dahledaje ich, pawinien nie paźniej, jak 20 lutaho 1917 h., abstryhczy ŭsiu hrywu, wałasy na chwaście niżej wystupajuczaho chrybietnaho kanca.

Pawinnaść heta maje siłu i tady, kali koni życharoŭ Kraju pracujuć dziela niamieckich uradoŭ abo wajennych ustanoŭ.

§ 2.

Wałasy z hrywy i chwasta ŭ czystym stanie treba zdać da 20 marca 1917 h.: u miestowym [pawiecie] Wilni — ŭ „Rohstoff - und Handelsabteilung", św.-Jurski praspekt 29, u mieści Suwałkach — u addziel »Rohstoff - und Handelsabteilung«, u sielskich pawietach — u pawietowyje urady.

Pry zdaczy płac cimuć uraz-że hatowymi hraszmi:

a. za suchije, czystyje wałasy z hrywy za kilogr. — 1.25 m.

b. za suchije, czystyje wałasy s chwasta za kilogr. — 2.50 m.

§ 3.

Zakuplać i, naahuł, nabywać wałasy z hrywy i chwasta mohuć tolki ŭpaŭnamoczenyje ad „Rohstoff - und Handelsabteilung", addziełoŭ aposznianiaho i ad pawietowych naczalnikoŭ, majuczy na heta zawieréńnie na piśmie. Naahuł, kupla i ŭsielakaja pieredacza nia majuć siły i zabaronieny. Toje, szto kupla liczycca, kab niabyŭszaja, nie daje pakupcu prawa na zwarot hroszy. Wałasy z hrywy i chwasta, katoryje byli prodany, konfiskujucca biez nijakaj płaty.

§ 4.

Kali haspadar kaniej nie abstryżeć hryŭ i chwastoŭ u naznaczeny czas, dyk »Rohstoff - und Handelsabteilung« u Wilni, addziel aposzniaho u Suwałkach abo naczalniki pawietoŭ buduć zahadywać stryhczy na jaho koszt. Wałasy z hryŭ i chwastoŭ buduć skonfiskawany biez nijakaj płaty.

§ 5.

Za ŭsielakaje naruszeńnie § 1, 2 i 3, czaści pierszaj karacimuć aprycz wyszejpisanaho, wastroham da 6 miesiacoŭ i sztrafam hraszmi da 6.000 m. Pry namienszajuczych winu akalicznaściach może być naznaczen tolki sztraf hraszmi.

Kali sztrafu hraszmi nielha spahnać, dyk zamiest kożnych ad 3 da 30 marak naznaczajecca 1 dzień wastrohu, ale najbolej 3 miasiacy.

§ 6.

Hety zahad maje siłu ad dnia apawieszczeńnia jaho.

Wilna, 13 studnia 1917 h.

Hłaŭnakamandujuczyj 10 armijej v. Eichhorn, General-Oberst.

WIESTKI Z RASIEI.

Naznaczeńnie Sazonowa.

LONDON. Reŭter danosić s Piaciarburha: jość czutki, szto Sazonow naznaczen na pasła ŭ London.

PARYŻ. „Temps" pisze, szto sazonowa naznaczyli na miejsco rasiejskaho pasła ŭ Londonie na żadańnie Pokrowskaho. Hetkaje życzeńnie wykazaŭ i Bukanen.

Dalejszyje pieramieny.

PIECIARBURH. Hienerał Bielajew, b. pamocznik wajennaho ministra i naczalnik hieneralnaho sztabu, naznaczajecca wajennym ministram zamiest hien. Szuwajewa, katory naznaczen u dzierżaŭnuju radu.

Atstaŭka pamocznika ministra ŭnutrenych spraŭ kn. Wołkonskaho, b. tawarysza marszałka Dumy, pryniata.

Pamier b. minister sielskaj haspadarki, Jermołow.

LONDON. „Riecz" danosić, szto dwochmiesiaczny otpusk s pryczyny „chwaroby" atrymali: minister zahranicznych spraŭ, Pokrowskij, i minister tarhouli, Szachowskoj.

U Pieciarburzi chodziać czutki, szto kinie służbu i minister finansoŭ, Bark.

Wykluczeńnie Gołubiewa.

KOPENHAGA. „Now. Wr." danosić, szto Gołubiewa wykluczyli s czysła czlenoŭ dzierżaŭnaj rady.

Krajnie-prawy Szczegłowitow, naznaczeny marszałkam rady, budzie padawać caru dziela padpisu ŭsie prajekty zakonoŭ.

Niazhoda.

AMSTERDAM. Opozycija proci ministra ŭnutrenych spraŭ Protopopowa wielmi uzrastaje. Partija akciabrystoŭ, jak pisze „Times", oficyalna wykinuła jaho s czysła czlenoŭ.

Na pawahodnim pryjomie ŭ Carskim Siale Protopopow padyjszoŭ da marszałka Dumy, Rodzianki, i skazaŭ, szto jamu udasca pahadzicca z Dumaj, ale paczuŭ atkaz: „nikoli".

Napaść na Sztyrmera.

SZTOKHOLM. „Russk. Sł." pisze, szto sa Sztyrmeram zdaryłasia ciażkí prypadak. Pawodłuh prywatnych wiestak, na jaho była zroblena napaść.

Atkład sazywu Dumy.

PIECIARBURH. (PTA). Carskim ukazam [illegible] dławyć atkryćcio Dumy z 25 studnia na 27 lutaho. Jak oficyalna apawieszczajecca, heta zroblena s tej pryczyny, szto pieramieny ŭ składzi prawicielstwa wymahajuć czasu, kab nowyje ministry paznajomilisia sa sprawami i s pracami swaich pradmiestnikoŭ.

SZTOKHOLM. Kn. Golicyn adwiedaŭ marszałka Dumy, Rodzianku. Golicyn skazaŭ, szto atkryćcie Dumy adłożeno zatym, szto biudżet, jaszcze nie hatowy, ale dalej adkładywać sazywu Dumy nia buduć.

Ukrywańnie pałażeńnia.

CHRYSTYANIJA. Wyjezd z Rasiei u apośnim tydni zrabiŭsia wielmi trudnym. Pasyłać telehram blizka zusim nielha. Prawicielstwo ŭsiemi sposabami starajecca ukrywać pierad zahranicaj, szto ciapier robicca ŭ Rasiei.

31 miljard doŭhu.

PARYŻ. Pieciarburski karespandent „Temps" pisze, szto minister finansoŭ Bark jamu skazaŭ, szto ad paczatku wajny wypuszczeny 6 miljardoŭ rubloŭ papierowymi hraszmi. Pazyki i inszyje kredytnyje operacii za hety czas dali 25 miljardoŭ rubloŭ.

Chwaroba Mikałaja Mikałajewicza.

MALME. W. kn. Mikałaj Mikałajewicz zachwareŭ na zapaleńnie letkich. Pałażeńnie jaho surjoznaje.

Kala rumynskaj katastrofy.

KIJEU. „Kijeŭskaia Myśl" danosić z Odessy, szto ŭsie himnazii i inszyje szkoły z Izmaiła, Reni, Keli i Kaguła pieraniesieny ŭ Krym.

Rasiejskaja armija ŭmacowywaje lewy bierah Sereta, abiertajuczy jaho ŭ niepryjacielskuju krepaść.

PIECIARBURH. Orhan wajennaho ministerstwa, „Russk. Inwal.", pisze:

„Rasiejskaja armija, ŭziaŭszy rumynskuju armiju za swoj front, ćwiorda pastanawiła dajści pabiedy abo pahibnuć. Rasiejskaja hłaŭnaja kamanda nia budzie szkadawać nijakich achwiar, bo utrata Galaca adbiłasia-by wielmi surjozna.

Wykup Imatry.

PIECIARBURH. Rasiejskaje prawicielstwo zahadało wykup dziela patreb hasudarstwa finlandzkaho wadapadu Małaja Imatraka. Małaja i Wialikaja Imatraka pawinny być wykarystany dzieła ahrewańnia i technicznych met Pieciarburha i pieciarburskaj hubierni. Hetak dumajuć zbierahczy dla adnaho Pieciarburha 3 miljony tonn kamiennaho wuhla, — znaczyć, 60 pracentoŭ taho, szto zużywajecca ciapier. Wialikije fabryki, katoryje patrebny dziela wykarystańnia wadapadu, buduć pabudowany u 3 hady.

Z usiaho świetu.

Raskoł u niamieckich socyał-demokratoŭ.

BERLIN. Na ŭczorasznim zasiedańni kamitetu soc. dem. partii, jak pisze „Vorwaerts", pryniata bolszaściu 29 hałasoŭ proci 10 rezolucija, s pryczyny katoraj soc.-dem. partija razdzieliłasia na ŭmiarkawanych i krajnich.

BERLIN. Socyał-demokratycznaja partija u pruskaj niżniej pałaci razdzieliłasia. Wystupiŭszaja s par mienszaść załażyła nowuju partiju pad nazwańniem „Socyał-demokratycznaja partija staroha kirunku".

Smierć admirała.

WASZYNGTON. Pamier admirał Dewej, katory ŭ 1898 hadu razbiŭ kala Filipinskich astrawoŭ hiszpanski flot.

Najwialikszy horad.

NJU-JORK. Pawodłuh aposzniaho spisu, nasialeńnie Nju-Jorka dajszło $7^1/_2$ miljona dusz, i hetak hetaje miesto stanowicca najwialikszym horadam świetu.

TELEHRAMY.

Niamieckije apawieszczeńnia.

18. I. **Zachodni teatr:**

Front Ruprechta Bawarskaho: Pasla anhlickaho ŭzrywu pry Loos uwarwaŭszyjesia worahi byli wykinuty ŭ wostraj sztykawoj bitwie. U naczy z 12 na 13 studnia my, zhodnie z planam, pakinuli pazycii pry Serr.

Uschodni teatr:

Front Leopolda Bawarskaho: Z abodwych bakoŭ ahoń artyleryi miejscami znaczna krapczeŭ.

Front erc hercoga Jozefa: U dalinie Ojtosa naszym artyleryjskim ahniom adkinuty wialikije rasiejskije siły. Miż dalinami Susita i Putna my ŭziali 1 aficera, 230 sałdatoŭ i 1 kulemiot.

Front Makienzena: Rasiejskaja artyleryja abstreliwała Tulczu i Isakiju. Zabity mnoha życharoŭ.

Makiedonski front: Biez wydatnych prypadkoŭ.

19. I. **Zachodni teatr:**

Naszy patruli szmat dzie wypaŭniali udacznyje operacii.

Uschodni teatr:

Front Leopolda Bawarskaho: Wostraja bajewaja czynnaść aposznich dzion asłabieła.

Front erc-hercoga Jozefa: Na poŭnoczy ad daliny Susita, ŭ wakolicy Morasti, ataki proci naszych hornych pazycij złomieny s ciażkimi stratami.

Front Makienzena: Biez pieramien.

Makiedonski front: Nastupleńnie anhlickaj roty proci Sereta łohka adbito.

20. I. **Zachodni teatr.**

Pry Witczeci i na zachodzi ad Labasse adbity anhlickije patruli. Miż Doleram i kanałam Rejn—Rona naszy drużyny razwiedczykoŭ wiali udacznyje operacii.

Uschodni teatr:

Front Leopolda Bawarskaho: Niczoha wydatnaho.

Front erc-hercoga Jozefa: U uschodnich Karpatach, na paŭnoczny [illegible] us-

chodzi ad Biełbora, rasiejskije atrady daremna atakawali naszy pazycii. Ŭwarwaŭszyjesia ŭ adnym punkcie worahi byli wykinuty nazad. Na poŭnaczy ad daliny Susita rumyny dalej wiali swaje szalonyje ataki. U ciažkich bitwach jany piać razoŭ byli adkinuty i utracili, aprycz niekolkich sot zabitych, 400 dusz pałonnymi.

Front Makienzena: Wialikije śniežnyje miacielicy i niawidnaja pahoda nie dawali artyleryi pracawać. Niamieckije wojski zdabyli ŭczora la Seretu miesto Nanesti.
Makiedonski front: U dzień i ŭnaczy było spakojna.

21.I. Zahodni teatr.

Aprycz wostraj miejscami artyleryjskaj bitwy i udacznych patrulnych operacij, nijakich wydatnych prypadkoŭ.

Uschodni teatr:

Front Leopolda Bawarskaho: Na ŭschodzi ad Baranawicz niamieckije patruli ŭwarwalisia ŭ rasiejskije akopy i wiarnulisia adtul, wiaduczy 17 pałonnych.

Front erc-hercoga Jozefa: U uschodnich Karpatach nastupleńnie worahoŭ na darozi Waleputna zadzieržano ahniom naszaj artyleryi.
Front Makienzena: Razam z Nanesti 19 studnia papali u naszy ruki ŭsie uporna baraniŭszyjesia pieradmostnyje akopy. Samaje miesto było zdabyto szturmam u wostrych bitwach za kožyn dom. Uziaty 1 aficer, 555 sałdatoŭ, 2 kulemioty i 4 minamioty.
Makiedonski front: U zawaroci Czernaj, na ŭschodzi ad Parałowa, byli udacznyje operacii niamieckich patruloŭ.

Austryjackije apawieszczeńnia.

WIENA. 18.I. **Uschodni teatr:** (hl. niamieck. apaw.).
Italjanski teatr: Na płoskahoryi Karst i ŭ dalinie Wippacha i ŭczora trywaŭ ahoń artyleryi.

WIENA. 19.I. **Uschodni teatr:** (hl. niamieck. apaw.)
Italjanski teatr: Na paŭnocznym adrezku frontu Karstu naszy wojski ŭ udacznych operacijach uzlali 4 aficeroŭ, 120 sałdatoŭ i 1 kulemiot.

„Wajna da kanca!“

BERLIN. Nižniaja Pałata. Socyalist Hirsz zajawiŭ:
»Paśla atkazu sajuźnikoŭ my nia možem bolsz sumlewacca ab patrebie wajewać dalej«.

Nowaja «Marskaja czajka».

AMSTERDAM. Pawodłuh apawieszczeńnia anhlickaho admirałciejstwa ab zatapleńni tarhowych parachodoŭ widać, szto heta—rabota niamieckaho kaperskaho parachodu, nowaj „Marskoj Czajki“.

BERLIN. „Lok. Anz.“ danosić, szto nowaja «Marskaja czajka» zatapiła anhlickich i francuskich parachodoŭ na 55.395 tonn.

HAAGA. U amsterdamskich marskich kruhach kažuć, szto nowaja «Marskaja czajka« zatapiła parachodoŭ worahoŭ na 70—75 tysiacz tonn. Cennaść zniszczožanych parachodoŭ i ich hruzoŭ liczać na 70 miljonoŭ marak.

BERLIN (W.T.B.). 31 śnieżnia 1916 hodu anhlicki parachod „Jarrowdale“, 4.600 tonn, prywiedzien kamandaj z „Nowaj czajki“ ŭ niamiecki port Swinemmude. Na im było: 469 pałonnych s 7 anhlickich i adnaho norweżskaho parachodu, zatoplenych nowaj „Marskoj czajkaj“, 117 hruzawych i 1 pasažyrski samachod, 6300 skrynak s patronami, 30.000 szpul kaluczaho drotu, 3.300 tonn stali, mnoha miasa, sałaniny i kaŭbas.

ROTTERDAM. Reŭter danosić z Rio:
Kali »Marskuju Czajku baczyli aposzni raz, jana była pamalowana czornaj farbaj. Dumajuć, szto jana czasta zmieniaje swoj koler, Jana maje s saboj mnoha dekoracij, katorymi zusim pieremieniaje swoj wyhlad.
S pryczyny niebaśpiecznaści padarožy s pryczyny »Marskoj Czajki« ceny na pszanicu ŭsio uzrastajuć.

Pahlad Anhlii na mir.

LONDON. Balfur pasłaŭ amerykanskamu uradu telehramu, ŭ jakoj dalej haworyć:
„Pakul Niamieczczyna astaniecca Niamieczczynaj, jakaja biez nijakaho prawa napała i zgwałtawała staronku, katoruju sama pawinna była baranić, —niwodnaje hasudarstwo nia može liczyć, szto jaho prawy baroniać umowy. Belhija była świedkaj niahodnych uczynkoŭ i terroru paśla zdabyćcia jaje. Kali istnujuczyje umowy — heta tolki szmatki papiery, dyk ci nowyje umowy zdalejuć nas baranić u buduczynie? Z hetaj pryczyny anhlicki narod nia može wieryć, kab mir trywaŭ doŭha, kali jon nia budzie zabaspieczen udaczami sajuźnikoŭ. Dziela hetaho Anhlija uskładała, uskładaje i budzie uskładać nialiczenyje achwiary mieńniem swaim i krywioj, ćwiorda wieruczy, szto ad udaczy sajuźnikoŭ zaležyć nadzieja na mirnuju cywilizaciju i na mižnarodnyje reformy ŭ starym i nowym świeci.

Wajennaja pawinnaść u Indii.

LONDON. »Times« danosić z Deli (Indija), szto ŭ skorym czasi budzie wajennaja pawinnaść jak dla eŭropejcoŭ, tak i dla induscoŭ.

Wializny ŭzryŭ.

LONDON. U West-Endzi, ŭ adnej fabrycy, dzie rabili artyleryjskije snarady, uzniaŭsia pažar i ad jaho—ŭzryŭ. Samaja budoŭla fabryki i susiednije damy zusim zrujnawany. Zabitych znajszli dahetul 60, ciažka ranienych—112, lohka ranienych — 265. Hety ŭzryŭ byŭ samy straszenny s-pamiž usich daŭniejszych. U wakolicach, blizka na 1 kil. nawakoł lacieŭszyje abłomki zapaliwali damy. Kusok parawoha katła 200 pudoŭ wahi byŭ daloka adkinut. Daloka razletalisia massy hareŭszaj žydkaści i raspalenaho žaleza. Niekolki damoŭ trebało razabrać ažno da fundamentoŭ, kab nie dać szyrycca pažaru.

Hreckaja trahiedja.

AFINY (Reŭter). Pałažeńnie s kožnym dniom palepszajecca. Uczora paczalisia pierehawory miž sajuźnikami i uradam ab wypaŭnieńni damahańnioŭ ultimatuma. Staronniki Wenizełosa wieczeram wypuszczeny na wolu.
Siudy prybyli sajuźnickije aficery, zawiedywajuczyje kantrolem. Narod spakojen.

Spis wajena-pałonnych naszaho kraju.

Z Wilni i Wilenskaj huberni.

Tabor dla wajenna-pałonnych Friedrichsfeld bei Wesel.

Bohdan Stanisłaŭ, Skrai.
Bortko Juljan, Zabory.
Bukoŭski Pawał, Świencianski.
Burbul Franc, Worniany.
Demida Stanisłaŭ, Dubieli
Dowejnis Iwan, Linomiszki.
Dymichoŭski Piotr Łazduny.
Golman Bolesłaŭ, Twerma.
Huszcza Aleksandar, Dmiensk.
Kawaleŭski Feliks, Sawiek.
Kowcianiec Mikałaj, Maliki.
Kulik Bronisłaŭ, Hradžy.
Kuniej Edward, Wilcjka.
Bierezoŭski Szymel, Ostryno.
Hurewicz Ilja, Holszany.
Koltum Pejsach, Wilnia.
Dzieruhin Mikałaj, Rusaki.
Darožka Bonifac, Rožany.
Zirka Jazep. Krewo.
Hulecki Michail, Szmin.
Kawaleŭski Iwan, Świła.
Kazłoŭ Michail, Krasnosielsk.

Tabor dla wajena-pałonnych Puchheim.

II. Bataljon.

Diksztejn Nason, Wilnia.
Dikier Jazep, „
Horodenski Abram, Dahczyszki.
Joesz Dawid, Wilnia.
Pruski Lejzer, Kupryaniszzi.
Szrejbmann Szewel, Daŭhinoŭ.
Szukstulski Jankiel, Wilnia.
Sładkŭnik Jankiel, Raduń.
Świrski Judel, Wilnia.
Cylpin Efraim, Pieczonki.

I. Bataljon.

Gelfarb Mowsza, Wilnia.
Niemenczynski Chaim, „
Rapaport Izrael, „

(Dalej budzie)

Drukawana u drukarni M. Kuchty. Wydawiectwo «Homan». Redaktar W. Łastoŭski.